

Мукачівський державний університет
Гуманітарний факультет
Кафедра психології

Дипломна робота

05 – Соціальні та поведінкові науки / 053 – Психологія

Тема: Емоційна стійкість військовослужбовців на різних етапах професіоналізації

Виконав: студент 2 курсу, групи П-2м
спеціальності 053 «Психологія»

Гузинець Ю.М.

Керівник Березовська Л.І.

Рецензент Партико Н.В.

Мукачево – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЇ	
1.1. Теоретичний аналіз поняття емоційна стійкість	6
1.2. Сутність професіоналізації та особливості професійної діяльності військовослужбовців	19
1.3. Емоційна стійкість військовослужбовців	29
Висновки до першого розділу	36
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	
2.1. Організація та методи дослідження.....	38
2.2. Порівняльний аналіз результатів дослідження	44
2.3. Кореляційний аналіз показників емоційної стійкості.....	57
Висновки до другого розділу	63
РОЗДІЛ 3 ТРЕНІНГ ЯК ЗАСІБ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ	
3.1. Обґрунтування психологічних методів розвитку емоційної стійкості військовослужбовців.....	65
3.2. Тренінг емоційної стійкості військовослужбовців.....	70
3.3. Аналіз ефективності тренінгу емоційної стійкості військовослужбовців.....	75
Висновки до третього розділу	79
ВИСНОВКИ.....	81
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	84
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Актуальність дослідження.

Ведення сучасних бойових дій вимагає від військового фахівця психічної стійкості, упевненості у своїх діях і фізичної витривалості. Особливого значення набуває проблема його емоційно-вольової стійкості, що передбачає швидкість дій та адекватну поведінку в різноманітних складних і суперечливих ситуаціях. Нині більшість військових фахівців виконують завдання, пов'язані з реальними бойовими ситуаціями. У цих умовах недостатній розвиток їх емоційно-вольової стійкості, що супроводжуються суттєвими психоемоційними навантаженнями, призводить до помилкових рішень, а у крайніх випадках - паніки, неадекватної реалізації завдань чи відмови від їх виконання. Крім того ця діяльність супроводжується обґрунтованим ризиком для їх життя та здоров'я.

Тривале здійснення своїх службових обов'язків у напруженій обстановці веде до дезадаптації, зниження стійкості організму, нервово-психічних перенапружень, результатом чого є розвиток стійких негативних психічних станів військовослужбовців. Проблема психічних станів є однією з маловивчених і складних у психологічній науці, особливо в її прикладних розділах, пов'язаних із професійною діяльністю в екстремальних умовах. Зазначене зумовлює необхідність дослідження анонсованої проблеми та розгляду особливостей впливу емоційно-вольової стійкості на поведінку військових фахівців в екстремальних ситуаціях.

Дослідженням актуальних проблем визначення та формування професійних характеристик фахівця в умовах впливу екстремальних ситуацій займалися В. Андрусюк, В. Вареник, Ф. Думко, В. Євдокімов, Ю. Ірхін, Л. Казміренко, Л. Кітаєв-Смик, Я. Когут, М. Корольчук, В. Крайнюк, В. Маріщук, В. Розов та ін. Феномен емоційно-вольової стійкості був об'єктом наукових пошуків Н. Бабич, В. Власова, Р. Гасанової, Л. Заварзіної, П. Зільбермана, С. Кручиніна, О. Циганко та ін. Ці наукові напрацювання є основою для дослідження емоційно-вольової стійкості – важливої психологічної характеристики представників екстремальних видів професій

(військовослужбовців, рятувальників, пожежних, співробітників правоохоронних органів тощо) та її впливу на поведінку фахівця в умовах довготривалої дії стресогенних чинників.

Враховуючи практичну значимість та недостатню розробленість даного питання нами досліджено тему «Емоційна стійкість військовослужбовців на різних етапах професіоналізації».

Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні, емпіричному розгляді емоційної стійкості військовослужбовців на різних етапах професіоналізації та апробації тренінгової програми розвитку емоційної стійкості.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати психологічні підходи до проблеми емоційної стійкості військовослужбовців в процесі професіоналізації.
2. Емпірично дослідити прояв емоційної стійкості військовослужбовців.
3. Розробити та апробувати психологічний тренінг емоційної стійкості у військовослужбовців.

Об'єкт дослідження: емоційна стійкість особистості.

Предмет дослідження: емоційна стійкість військовослужбовців.

Методи дослідження: теоретичні методи: аналіз, порівняння, узагальнення; емпіричні: спостереження, опитування та інструментальні методики дослідження: тест-опитувальник вольової саморегуляції особистості А.В. Зверькова і Е.В. Ейдмана, методика діагностики емоційних бар'єрів у міжособистісному спілкуванні (за В.В. Бойко), методика «Синдром «вигорання» в професіях системи «людина - людина», методика «Самооцінка психічних станів» (Айзенка), методика «Шкала самоефективності Р. Шварцера та М. Єрусалема» (само ефективність). А також методи математичної статистики: порівняльний та кореляційний аналіз.

База дослідження: емпіричне дослідження емоційної стійкості здійснено на базі військових частин м. Київ, м. Вінниця. В опитуванні взяло участь 70 військовослужбовців (молодші та старші офіцери).

Практичне значення одержаних результатів.

Отримані емпіричні дані, розроблений психологічний тренінг розвитку емоційної стійкості та висновки можуть бути застосовані психологами, що здійснюють психологічний супровід професійної діяльності військовослужбовців.

Публікації, виступи на конференціях за час навчання (за наявності).

Гузинець Ю., Березовська Л. Обрунтування методів дослідження емоційної стійкості у військовослужбовців. // Наука майбутнього: збірник наукових праць студентів, аспірантів та молодих вчених / гол. ред. колегії В.В. Гоблик; заст. гол. ред. І.І. Алмашій. – Мукачево: РВВ МДУ, 2019. – Вип. 2(3).

Структура роботи.

Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, що закінчуються висновками, загальних висновків, списку використаних джерел (67 найменувань) і 1-го додатку. Основний зміст викладено на 83 сторінках тексту. Загальний обсяг – 102 сторінки.

ВИСНОВКИ.

У дипломній роботі теоретично проаналізовано психологічні підходи до емоційної стійкості військовослужбовців в процесі професіоналізації, емпірично досліджено прояв емоційної стійкості та апробовано тренінгову програму розвитку емоційної стійкості у військовослужбовців.

Теоретично визначено, що проблема емоційної стійкості розглядається в двох основних аспектах: психофізіологічному і психологічному. В рамках першого описується роль фізіологічних передумов в становленні емоційної стійкості. Психологічна наука розглядає різні підходи до вивчення даного феномену. Так, емоційна стійкість розглядається в залежності від сили, знаку, лабільності і змісту емоцій; емоційна стійкість описується як здатність долати зайве емоційне збудження при виконанні складної діяльності, прихильниками цього підходу акцентується вольовий аспект емоційної стійкості; емоційна стійкість розуміється як інтегративна властивість особистості, що об'єднує різні якості особистості (емоційні, вольові, інтелектуальні, перцептивні), які в сукупності своїй перешкоджають виникненню емоційної нестійкості, що дезорганізує діяльність.

Емоційно-вольова стійкість військовослужбовців – це цілісна характеристика психічної складової їх цілеспрямованої управлінської діяльності в повсякденних та, особливо, екстремальних умовах, готовність протистояти стресогенному впливу стрес-чинників несприятливих ситуацій військово-професійної діяльності, що містить у собі системну практичну здатність витримувати надзвичайні збудження та емоційні напруження під впливом стресорів військової служби, зокрема стрес-чинників бойової обстановки.

Емпірично досліджено емоційну стійкість військовослужбовців. Прояв загальної вольової саморегуляції, самовладання та наполегливості є високим та дає можливість військовослужбовцям виконувати якісно свої професійні обов'язки.

У групі молодших офіцерів вищі показники прояву емоційних бар'єрів у спілкуванні за шкалами: невміння керувати емоціями, неадекватний прояв

емоцій, небажання зближатися з людьми на емоційній основі; в той же час за шкалами «негнучкість та не виразність емоцій», «домінування негативних емоцій» вищі середні у групі старших офіцерів. В той же час за шкалами «неадекватний прояв емоцій» «негнучкість та не виразність емоцій», «домінування негативних емоцій» ці відмінності на статистичному рівні (U-критерій Манна – Уїтні). Емоційна стійкість в офіцерів виявляється через вміння долати емоційні бар'єри, які можуть виникати у процесі спілкування.

Емоційне вигорання в обох групах офіцерів проявляється. Середні значення знаходяться в межах середнього рівня.

Досліджувані в меншій мірі переживають тривожні стани та стани фрустрації, в більшій мірі виявляють агресивність та ригідність.

Само ефективність проявляється помірно високо.

Підвищення само ефективності у військовослужбовців відбувається через зниження емоційного вигорання та таких психічних станів, як: тривожність, фрустрація та ригідність. Наявність та прояв емоційних бар'єрів залежить від психічних станів військовослужбовців.

Отже, емоційна стійкість є рухливою характеристикою у військовослужбовців. Визначено взаємозалежності між психофізіологічною підструктурою, емоційно-вольовою та когнітивно-рефлексивною підструктурами емоційної стійкості у військовослужбовців.

Визначено, що поширеним психологічним методом підвищення психічної стійкості особистості є саморегуляція психічних станів. Виділяють емоційно-вольовий, мотиваційний і особистісний (сутнісний) компоненти саморегуляції.

Апробовано груповий психологічний тренінг розвитку емоційної стійкості у військовослужбовців. Основні методи, що використано в тренінгу: різні види групових дискусій, які відрізняються рівнем організації та змістом; ігрові методи, які включають: дидактичні, ситуаційно-рольові, творчі, ділові, організаційно-діяльні, імітаційні ігри; методи, спрямовані на розвиток соціальної перцепції (вербальні і невербальні техніки); методи тілесно-орієнтованої психотерапії.

В експериментальній групі в учасників є певні зрушення у показниках (критерій Т-Вілкоксона). За шкалами «неадекватний прояв емоцій», «небажання зближуватися з людьми», «домінування негативних емоцій», «невміння керувати емоціями» є відмінності на статистичному рівні. Порівняння експериментальної та контрольної групи після проведеної роботи показало відмінності на статистичному рівні за двома шкалами: «невміння керувати емоціями», «неадекватний прояв емоцій».

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>